

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Toleti S. R. E. Cardinalis Summa Casuum
Conscientiæ, Sive De Instructione Sacerdotum Lib. VII**

**Toledo, Francisco de
Coloniæ Agrippinæ**

54. De mendacio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40916

in aliud tempus. Similiter etiam licitum est emere ab his qui necessitate aliqua vendunt, nec habent facile emptores, ad iterum reuendendum, ut Romæ faciunt Iudæi, & in alijs locis multi faciunt, ementes libros, & vestes veteres, & alia huiusmodi.

Septimò, potest esse negotiatio illicita in pretio. Quamuis enim liceat istis negotiatoribus plus exigere pro mercibus, quam sibi in alijs locis, vel temporibus steterint, ratione modi vendendi, quia per minutum vendunt, vel ratione laborum, & expensarum, tamen non licet immoderatum exigere pretium, supra id, quod tali loco communis æstimatio recipit; nec excusantur aliquando, quod sibi tanti merces steterint: nam, ut supra diximus, his periculis exposita debet esse negotiatio. Aliquando etiam fiunt inutiles, & imprudentes expensæ, & harum ratio non habenda est in augendo pretium. Vide de negotiatione Soto lib. 6. quæst. 2. art. 2. & Summistas, ver. negotiatio. Atque hæc satis dicta sint de fraude.

De mendacio.

CAPUT LIV.

ALix tres filix Auaritiæ supersunt, nempe periurium, fallacia, mendacium. De periurio autem diximus satis in octauo præcepto, lib. 5. Instr. Fallacia autem est fraus in verbo, ut diximus superius, & de hac ferè eadem, quæ de fraude dicenda sunt: cum enim est in damnum notabile proximi, mortale est; secus, est veniale ut plurimum. De mendacio autem nunc pauca dicenda sunt, nempe, quid mendacium, quotuplex, & quale peccatum. Mendacium potest sic describi: *Verbum falsum cum intentione fallendi*. In primis dicitur, *Verbum*; nam mendacium propriè est peccatum oris: & per verbum, non solum vocem, sed scripturam, quæ loco vocis datur, intelligimus.

Rursus dicitur *falsum*, vbi nota, quod verbum dupliciter potest dici falsum.

Vno modo, quando aliter per ipsum enunciatur res, quam ipsa sit in se; ut, si quis dicat, Papa non est Romæ, falsum dicit verbum; nam non enunciat rem, ut est, cum verè sit Papa Romæ.

Altero modo dicitur falsum, cum aliter enunciatur res, quam homo, qui profert verbum in suo corde, existimat; vt, si ego putans Romæ esse Papam, dicam, Papa non est Romæ, dico falsum. Et aduerte, quod aliquando stat dicere falsum modo priori, & non hoc posteriori: si enim ego putans Papam non esse Romæ, cum tamen sit, dicam; Papa non est Romæ, dicam falsum modo priori: non posteriori. In hac igitur definitione solum sumitur modo posteriori: non enim est mendacium dicere, quod non ita est, sed dicere aliter, quam homo putat, siue sit, siue non sit ita in re: ob id dicitur mentiri; quasi contra mentem ire.

Tertium verbum est, *cum intentione fallendi*: Qui enim aliter, quam sentit, proloquitur, alterum fallit, & fallere intēdit: non etenim sic profert, nisi vt diuersam opinionem in animo alterius generet: hoc autem est fallere.

Est autem mendacium triplex, perniciosum, officiosum, iocosum.

Perniciosum est, quod est in damnum, & detrimentum alicuius.

Officiosum, quod potius est in vtilitatem alicuius.

Iocosum, quod nec in detrimentum, nec vtilitatem alicuius est.

Dico ergo primò, omne mendacium, vniuersaliter loquendo, est peccatum; ipsum, etiam officiosum, quod videtur mendacium minus culpabile, adhuc est peccatum.

Dico secundo, omne etiam mendacium, si cum iuramento fiat, est peccatum mortale: est enim periurium, quod in quamcumque materia est mortale.

Dico tertio, perniciosum mendacium ex genere suo est mortale, & de facto etiam est mortale, nisi excusetur leuitate materiæ: cum enim est leue detrimentum, fit veniale: aut etiam nisi excusetur indeliberatione: quando enim homo non fuit plene compos sui in mendacio tali proferendo, etiam est veniale.

Dico quarto, mendacia officiosa, & iocosa esse venialia, si sunt sine iuramento.